

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

6-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Umarov Sardor Yakubovich

QAYTA BIRLASHGAN GERMANIYA IQTISODIYOTI RIVOJLANISHINING ASOSIY JIHATLARI	12-16
--	-------

Atamuratova Dilafroz Rashidovna

XORAZM XALQ SOVET RESPUBLIKASINING ILK MATBUOTI: “INQILOB QUYOSHI”	17-20
--	-------

Mansurov Ulug‘Bek

XX ASRNING 20-50-YILLARIDA NAMANGAN SHAHRIDA SOG‘LIQNI SAQLASH TIZIMIDAGI MUAMMOLAR	21-24
--	-------

Umid Bekmuhammad, Sayyora Samandarova

XORAZMDAGI JADID MAKTABLARIGA OID TA‘LIM TASHKILOTLARI VA JAMIYATLARI	25-31
--	-------

Norov Shuhrat, Turatosheva Sadoqat

O‘ZBEKISTON YOSHLAR SIYOSATINING IJTIMOIIY, MADANIY VA TA‘LIMIIY SOHALARDAGI FALSAFIY ASOSLARI VA UNING MA‘NAVIY YETUK YOSHLARNI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI	32-38
--	-------

Sultanov Samandar Mahmud o‘g‘li

QUYI AMUDARYO VA BUXORO-QORAKO‘L HUDUDI MANZILGOHLARINING MODDIY ASHYOLARDA AKS ETISHI	39-42
---	-------

Quranboyeva Sevinchoy

SOVET HOKIMIYATI DAVRIDA XORAZM VILOYATI AHOLISINING UY-JOY QURILISHIDA IJTIMOIIY HAYOTNING AKS ETISHI (1945-1985-YILLAR MISOLIDA)	43-46
---	-------

Mamajanov Azizbek

SOVET HUKUMATI AGRAR SIYOSATINING O‘ZBEKISTON SSR IRRIGATSIYA TIZIMIGA TA‘SIRI (1950-1990-YILLAR).....	47-52
---	-------

Baxritdinov Jasurbek

AKADEMIK ABDULAHAD MUHAMMADJONOVNING O‘ZBEKISTONDA TARIX VA ARXELOGIYA FANLARI RIVOJIGA QO‘SHGAN HISSASI	53-57
---	-------

Aliqulov Ramazon

TOSHKENT VA FARG‘ONA VODIYSIDAGI DEHQON, CHORVADOR VA HUNARMAND AHOLINING MADANIY, IJTIMOIIY, SIYOSIIY, IQTISODIIY ALOQALARNING O‘ZBEK XALQINING ETNOGENEZIDAGI O‘RNI (QANG‘LI QABILASI MISOLIDA)	58-66
---	-------

Abduraxmonov Adxamjon Soxodilla o‘g‘li

1946–1990-YILLARDA QO‘QON SANOATINING TRANSFORMATSIYASI	67-74
---	-------

Tashqo‘lova Dilnoza Turaboy qizi

YANGI O‘ZBEKISTON VA XITOIY XALQ RESPUBLIKALARI IQTISODIIY HAMKORLIGIDA “BIR MAKON-BIR YO‘L” TASHABBUSINING AHAMIYATI	75-78
--	-------

Jabborov Qaxramon Jaxongir o‘g‘li

JULIYA KOHENNING XVIII-XX ASRLARDA SEFARD YAHUDIYLARINING IJTIMOIIY HOLATIGA OID TADQIQOTLARI TAHLILI	79-83
--	-------

<i>Dilfuza Muxammadinova Nasretdinova</i> TA'LIMNING TARAQQIYOT YO'LI	84-89
--	-------

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Ollanazarov Bekmurod</i> INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TURISTIK XIZMATLAR SOHASIDA INVESTITSION FAOLLIKNI BOSHQARISH: NAZARIYA, AMALIYOT VA XORIJIY TAJRIBA	90-100
<i>Umronov Eldorbek Sodirovich</i> O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI	101-107
<i>Tangirkulov Bekzod</i> TIJORAT BANKLARI MOLIVAVIY RESURLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	108-115
<i>Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li</i> TRANSPORT TIZIMINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH KO'RSATKICHLARI TIZIMI	116-125
<i>Ergashev Uyg'un Jabborovich</i> KAMERAL SOLIQ TEKSHIRUVI UCHUN ELEKTRON MANBASINING SHAKLLANISHI, SOLIQ TIZIMIDAGI QO'LLANILAYOTGAN DASTURIY MAHSULOTLARNING AHAMIYATI	126-131

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Nosirxo'jayeva Gulnora</i> AXBOROT VA "OMMAVIY MADANIYAT" XURUJINING DOLZARB MUAMMOLARI	132-136
<i>Panjiyev Suhrob</i> HAQIQATNING KOGERENTLIK XUSUSIYATLARINING YANGILANISHI	137-143
<i>Gadoeva Lobar</i> IJTIMOIY-FALSAFIY TADQIQOTLAR OBYEKTI SIFATIDA SOG'LOM TURMUSH TARZI .	144-148
<i>Djurayeva Nigora</i> SYSTEMIC ANALYSIS OF THE FORMATION OF COGNITIVE ASPECTS OF CONSCIOUSNESS OF THE PEOPLES OF CENTRAL ASIA	149-158
<i>Юлдашев Фаррух Абдурахманович</i> ПОНЯТИЕ ЭКЗИСТЕНЦИАЛИЗМА И ЕГО СТЕПЕНИ ИССЛЕДОВАНИЯ	159-167
<i>Mengliqulov Umid Mamadiyevich</i> MILLIY IDENTIFIKATSIYA MASALASINING TARIXIY-DINAMIK VA ZAMONAVIY KONTEKSTDA TAHLILI	168-173
<i>To'xtarov Ismatulla Murodovich, Ergashev Ulug'bek Adxamovich</i> MAG'RIBNI MAFTUN AYLAGAN MUTAFAKKIR	174-178
<i>Toirov Ilhom</i> IJTIMOIY-MADANIY TARAQQIYOT: SIVILIZATSION ASOSLAR VA YO'NALISHLAR	179-183
<i>Farxodjonova Nodira, Ergashev Ibodulla</i> GLOBALASHUV SHAROITIDA MILLIY O'ZLIKNI SAQLASH VA JAMIYAT BARQARORLIGI: JADIDLAR MEROSIGA IJTIMOIY-FALSAFIY NAZAR	184-188

<i>Ergashev Ozodbek Baxodurovich</i> YUNON MANTIQ ILMINING ARAB TILIGA TARJIMA QILINISHI VA ISLOM FALSAFASIGA KIRIB KELISHI	189-194
<i>Fayziyev Xurshid</i> VOLTER VA BAG'RIKENGLIK GENEZISI	195-199
<i>Sattorova Shalola</i> MIRZO ABDULQODIR BEDILNING ASOSIY FALSAFIY G'OYALARI	200-203
<i>Taylyakova Feruzaxon Sultanovna</i> TADBIRKOR VAZIFALARI VA SHAXSIY SIFATLARI	204-207
<i>Sadullayev Sardor Saydiganiyevich</i> INSON VA SAN'ATNING ARTUR SHOPENGAUER TA'LIMOTIDA ESTETIK TAFAKKUR PRIZMASIDA TAHLILI	208-215
<i>Vaxobova Dilfuza Roziqovna</i> ABU ABDULLOH RUDAKIY ADABIY-FALSAFIY MEROSINI O'RGANISHGA SINERGETIK USULDA YONDASHUV	216-219
<i>Yuldashxodjaev Haydar Hashimxanovich</i> MUSOXONXOJA DAHBIDIY ASARLARIDA USTOZNING SHOGIRDNI TANLASH VA UNI TARBIYALASHDAGI FALSAFIY G'OYALARI	220-224
<i>Umurzaqov Axmadjon Maxamadovich</i> INSON E'TIQODIDAGI O'ZGARISHLARNING METODOLOGIK ASOSLARI	225-231
<i>Teshayeva Gulchehra Murodovna</i> YANGI O'ZBEKISTONDA SHAXSNING RAQAMLI JAMIYATGA TRANSFORMATSIYALASHUVI	232-237
<i>Yusupova Ranaxon</i> IJTIMOIY MUHIT TEXNOGEN SIVILIZATSIYA VA AHLOQ MASALALARI	238-241
<i>Sharipov Abdukhakimjon Ziyotdinovich</i> SHARQ VA G'ARB TAFAKKURIDA FAROVON HAYOT TUSHUNCHASINING FALSAFIY TAHLILI	242-246
<i>Sultonova Shaxnoza</i> MUNAVVAR QORI MA'RIFIY-AXLOQIY QARASHLARINING FALSAFIY AHAMIYATI	247-251
<i>Dusmanov Sherzod Abduvaliyevich</i> JINOYATCHILIK – YOSHLAR AXLOQIY-MA'NAVIY BUZILISHLARINING MANBAI VA HOSILASI SIFATIDA	252-256
<i>Rajabboy Hasanov</i> FAROVON HAYOT MEZONI VA UNING JAMIYAT TARAQQIYOTIGA TA'SIRINING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	257-261
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Boynazarov Zokir</i> TARIXIY YOZMA MANBALARDA SOMATIZMLAR VA INSON MANZARASI	262-274
<i>Yeshboyeva Matluba</i> MUHAMMAD YUSUF SHE'RLARI TARJIMALARIDA IBORALARNING BERILISHI ("KO'HNA QUDUQ" DOSTONI MISOLIDA)	275-279

<i>Azizaxon Rasulova</i> SINTAKTIK MAYDON KONSEPSIYASI VA UNING LINGVISTIK TALQINI	280-284
<i>Mamadkulova Kamila Abdukhaliqovna</i> THE IMAGE OF A LITERARY HERO OF THE "LOST GENERATION" IN THE WORK OF E.M. REMARQUE	285-290
<i>Naimova Parvina Rustamovna</i> ITALYAN VA O'ZBEK MULOQOT MATNI JARAYONIDA MULOQOTNING O'RNI VA AHAMIYATI. ITALYAN TILI VA O'ZBEK TILI VERBAL MULOQOT MATNIDA O'XSHASH VA FARQLI JIHATLARI	291-296
<i>Жабборовва Муслима Тохировна</i> ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ УНИВЕРСАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ДЕЙСТВИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ	297-301
<i>Xudoyberdiyeva Oyjamol, Jo'rayeva Komila</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA QADRIYATLAR IFODASI VA ULARNING TARJIMA MUAMMOLARI	302-306
<i>Ostonova Ramziya</i> LEXIC-SEMANTIC FIELD OF CONSTRUCTION TERMINOLOGY	307-311
<i>Qarshiyeva Tamara, Nabiyeva Sharifa, Samadova Charos va G'aniyeva Inobat</i> AMERIKA VA O'ZBEK ADABIYOTI MISOLIDA «UYG'ONISH VA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH» TAMOIYILLARINING QIYOSIY TAHLILI	312-316
<i>Sumbul Muxammedova</i> XORAZM DOSTONLARIDAGI AYRIM HIKMATLI JUMLALARNING SODDA GAP TAHLILI BO'YICHA IZOHI	317-322
<i>Abduqodirova Zebo Qodirovna</i> XXI ASR TILSHUNOSLIGIDA YANGI YO'NALISH SIFATIDA EKOLINGVISTIKA	323-331
<i>Murtozayeva Zarina Muxtor qizi</i> BADIY ADABIYOTLARDA KONSEPT VA KONSEPTASFERA FAOLLASHUVINING NAZARIY ASOSLARI	332-335
<i>Abiyatova Muslima Maratovna, Abdirasulov Bahodir</i> AUDIOVISUAL TRANSLATION: SUBTITLING AND DUBBING CHALLENGES	336-343
<i>Kayimova Mohinur Salokhiddin kizi, Bakiyev Faxriddin</i> COMPLEXITY OF CULTURE-SPECIFIC UNITS AND SEMANTIC AMBIGUITIES IN TRANSLATION	344-350
<i>Rasulova Nigora Kurbonovna</i> MASHRAB IJODIDA MULAMMA' ASARLAR TADQIQI	351-356

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Djumaniyozova Dilfuza, Matnazarova Muhayyo</i> IJTIMOIY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARINI HAL QILISHDA YURIDIK KLINIKANING AHAMIYATI	357-362
<i>Mirzaraximov Baxtiyor, Shokirov Boburjon</i> KIBERHUJUMLAR NATIJASIDA SHAXSIY VA DAVLAT SIRLARIGA XAVF SOLISH	363-367

<i>Baymurotov G'ayrat Panjiyevich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUNCHILIK TASHABBUSI HUQUQINI AMALGA OSHIRISHNING HUQUQIY ASOSLARI	368-376
<i>Esanova Shaxnoza</i> JINOYATGA TAYYORGARLIK KO'RISH VA SUIQASD QILGANLIK UCHUN JAVOBGARLIKKA OID RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	377-383
<i>Abduvaliyev Murodillo</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUN BO'YICHA MEROS HUQUQINI TARTIBGA SOLISHNING XUSUSIYATLARI	384-388
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> TASVIRGA BO'LGAN HUQUQ: ANGLIYA VA NYU-YORK QONUNCHILIGI QIYOSIY TAHLILI	389-395
<i>Ismaylov Raxat</i> HUQUQNI SHARHLASH JARAYONINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI	396-402
<i>Nabiyev Muhiddin</i> INSON HUQUQLARI BO'YICHA MILLIY INSTITUTLAR FAOLIYATINING HUQUQIY ASOSLARI	403-406
<i>Kabulov Xojabay, Dauletbaeva Aynur</i> SHAXS SHA'NI VA QADR-QIMMATINING HUQUQIY HIMOYASI VA UNI BUZGANLIK UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK ASOSLARI	407-412
<i>Utebaev Salamat, Kalbaeva Eldora</i> VOYAGA YETMAGAN YOKI MEHNATGA LAYOQATSIZ SHAXSLAR MODDIY TA'MINOTINING HUQUQIY ASOSLARI VA UNI BUZGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK	413-418
<i>Begatov Jasurbek Numonjanovich</i> MEHNATGA OID MUNOSABATLARDI KAMSITISH UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK MASALALARI	419-432
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	433-441
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Gayupova Saodat Xamidovna</i> INDIVIDUAL YONDASHUV ASOSIDA ZAMONAVIY TALABA SHAXSINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	442-446
<i>Akimova Jumaxan, Isakova Malika</i> FIZIKA VA ASTRONOMIYANI O'QITISHDA STEAM TA'LIM TIZIMINING AHAMIYATI ...	447-452
<i>Абдуллаева Мавжуда Эргашевна</i> СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ В ПРОФИЛАКТИКЕ РАСПРОСТРАНЕННЫХ ДЕТСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ: МЕТОДИКА ПРИМЕНЕНИЯ ПРОГНОСТИЧЕСКИХ КАРТ	453-460
<i>Mirkasimova Zilola Alisherovna</i> MULTIMEDIA – MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA BILINGVAL KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI VOSITASI SIFATIDA	461-464

<i>Xidirova Durдона Muxtorovna</i> SINERGETIK TA'LIM VA O'QUVCHI-QIZLARNI IJTIMOIIY-MADANIY MUNOSABATLARGA TAYYORLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	465-469
<i>Yazdonov Ulug'bek, Rashidova Madina</i> YOSHLARDA KASBIY BILIM VA KO'NIKMANI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIIY KONSEPSIYALARDA ILGARI SURILAYOTGAN TA'LIMOTLAR	470-479
<i>Elmuratova Zamira</i> INTERACTIVE METHOD IN TEACHING ENGLISH	480-484
<i>Karimova Nilufar Ummatqul qizi</i> SOFT SKILLS IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES: BASES OF IMPROVEMENT OF STUDENTS' INTERPERSONAL AND COGNITIVE SKILLS	485-490
<i>Adilov Shodiyor</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA DIZAYN FANLARINI INTEGRATSIYALASHDA "G'OYALARNING LOYIHALA" USULI	491-496
<i>Давыдова Руфина Артуровна</i> ПОНЯТИЕ «ДУХОВНЫЙ ГУМАНИЗМ» КАК ОСНОВОПОЛАГАЮЩЕЕ КАЧЕСТВО ГУМАННОГО ПЕДАГОГА	497-500
<i>Abdurazzaxov Abdurasul</i> SPORT-SOQ'LOMLASHTIRISH TURIZMI ASOSIDA TALABALARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	501-506
<i>Ergashev Tolif</i> O'QUVCHILARNING KARTOGRAFIK BILIMLARINI RIVOJLANTIRISHDA MATEMATIKA VA GEOGRAFIYA FANLARI INTEGRATSIYASINI TA'MINLASH	507-515
<i>Gaziev Baxromjon</i> CHAVANDOZLARNING JISMONIY VA TEXNIK-TAKTIK HARAKATLARINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	516-523
<i>Madaminova Mavjuda Erkinovna</i> TALABALARNING TEXNIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	524-529
<i>Kamalova Dilnavoz, Sattorova Aziza</i> FIZIKAVIIY MAYATNIK ORQALI OG'IRLIK KUCHI TEZLANISHINI ANIQLASHDA TALABALARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	530-535
<i>Sobirova Saida Otabekovna</i> KASBGA YO'NALTIRISHNING ZAMONAVIIY MODELLARI	536-542
<i>Haqberdiyev Baxtiyor, Sotiboldiyev Amiriddin, Abdumutalibov Oyatillo</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA TASVIRIIY SAN'AT, ARHITEKTURA VA DIZAYN (TEXNIK VA SAN'AT) FANLARINI O'ZARO INTEGRATSIYALASH	543-546

Received: 16 May 2025
Accepted: 1 June 2025
Published: 15 June 2025

Article / Original Paper

AN ANALYSIS OF JULIA COHEN'S RESEARCH ON THE SOCIAL STATUS OF SEPHARDIC JEWS IN THE 18TH–20TH CENTURIES

Jabborov Qakhramon Jakhongir ogli

Lecturer at the Department of Social Sciences,
Shahrisabz State Pedagogical Institute

Abstract. Analysis of the Social Status, Culture, Scientific Activity, and Migration Processes of Sephardic Jews in the 18th–20th Centuries. The study highlights the works of Sephardic scholars in the fields of history, linguistics, and sociology, as well as their scholarly contributions to jurisprudence and the conditions of communities in various geographic regions. Migrant Sephardic communities in America, Europe, Asia, and Australia have been thoroughly examined, along with issues related to documentation and integration into society. The article is based on historical sources and belongs to an established academic school.

Keywords: Sephardic Jews, immigration centers, culture, diaspora, Ladino language, Stroum Center for Jewish Studies.

JULIYA KOHENNING XVIII-XX ASRLARDA SEFARD YAHUDIYLARINING IJTIMOYIY HOLATIGA OID TADQIQOTLARI TAHLILI

Jabborov Qaxramon Jaxongir o'g'li,

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

Ijtimoiy fanlar kafedrası o'qituvchisi,

E-mail: jabborovqahramon98@gmail.com

Annotatsiya. XVIII–XX asrlarda Sefard yahudiylarining ijtimoiy holati, madaniyati, ilmiy faoliyat va migratsiya jarayonlariga oid tahlil asr natijalari. Tadqiqotda sefard olimlarining tarixiy, tilshunoslik va sotsiologik yo'nalishlardagi ishlari, sudyalik ilmiy tadqiqotlari va turli geografik tadqiqotlardagi jamoalar holati yoritilgan. Amerika, Yevropa, Osiyo va Avstraliyadagi muhojir sefard jamoalari, hujjatlar muammolari va jamiyatga integratsiyalashuvi chuqur o'rganilgan. Maqola tarixiy manbalar asosida yozilgan va ilmiy maktabga ega.

Kalit so'zlar: Sefard yahudiylari, immigratsiya markazlari, madaniyat, diaspora, ladino tili, Stroum Yahudiy tadqiqotlar markazi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I6Y2025N13>

Sefard yahudiylariga oid ilmiy tadqiqotlar XVIII asr oxirlaridan boshlab rivojlana boshlagan. Dastlabki izlanishlar asosan shaxsiy va siyosiy sabablarga borib taqalgan bo'lib, yahudiy olimlar o'z nasl-nasablarini o'rganishga qiziqqanlar. Bu tadqiqotlar keyinchalik madaniy, ijtimoiy va diniy yo'nalishlarda rivojlangan. XVIII–XX asrlarda juda ko'plab sefard tadqiqotchilar o'z jamoalarining tarixini o'rganib, ilmiy adabiyotlar yaratganlar. Ular orasida Rafael Salamon, Samuyel David Luzatto, Merkado Jozef, Jozef Nehama, Mayr Bernardete, Ibrohim Galante, Isak Emanuyel, Yetzak Bin Zvi, Abraham Yahudo va boshqalar mavjud bo'lib, ularning har biri tarix, til, jamiyat va madaniyat bo'yicha salmoqli hissa qo'shgan.

Dastlabki tadqiqotlardan birini Rafael Salamon (vafoti 1797-yilda) 1787-yilda ajdodlari tarixini o'rganish bilan boshlagan. Ispaniyadan surgun qilinganidan keyingi davr mobaynida

ularning qayerlarda bo'lganligini va ularning ijtimoiy mavqeyini aniqlash uchun turli ravvinlarning qo'lyozmalarini o'rgana boshladi va oilasini keyingi tarixini birlashtirdi. Uning bu kabi izlanishlarining sababi shaxsiy va siyosiy sabablarga borib taqalgan.

Samuyel David Luzatto (1860-1865) ibroniy tilda Shadal taxallusi bilan ham tanilgan, italiyalik yahudiy shoiri va grammatikachisi bo'lib, italyan va ibroniy tillarda Bibliyaga tanqidiy yondashgan ko'plab asarlar muallifi hisoblanadi (1851).

Merkado Jozef (1870-1940) Serres shahrida sefard yahudiy oilasida tug'ilgan. Kasbi o'qituvchi va tarixchi bo'lgan. U 1892-yilda Serres va Salonikagi yahudiy jamiyatiga oid tadqiqotlar olib borgan. 1892-yildagi izlanishlarining birida shunday yozadi: "yahudiylar o'z tarixini yozishlari kerak, chunki bu ajdodlari asrlar davomida duch kelgan ta'qiblar haqida ma'lumot berish bilan birga begonalarining noxolis yondashuvini tuzatishga yordam beradi" [1; P. 394.]. Uning tavsiyalari asosida Shimoliy Afrika va Levantdagi yahudiylar ta'lim olayotgan maktablarda Injil tarixi fanidan keyingi fan sifatida yahudiy tarixi fani kiritildi.

Nemis yahudiy ziyolilarining kichik guruhi tomonidan XIX asr boshlarida tashkil etilgan Yahudiylik ilmi harakati yahudiy ziyolilarini tanitish va yahudiylar tarixini va madaniyatini tanqidiy o'rganishni maqsad qilgan edi. Yahudiylik ilmi harakati olimlari o'rta asrlar Iberiyasidagi yahudiylarning aqliy intillecti va madaniy yutuqlariga qiziqish bildirgan. Shuningdek, islom boshqaruvi yahudiylarga jamiyatning elita qatlamiga kirish va nasroniy va musulmon qo'shnilarining madaniy aloqalarida qatnashish imkoni berganligini e'tirof etishgan. Biroq, harakat a'zolarining surgundan keyingi sefarad yahudiylariga oid izlanishlari ko'p bo'lmadi. Shuning uchun ba'zi yahudiy olimlari harakatni zamonaviy sefardlarni tarixsiz xalqqa aylantirganlikka ayblashgan.

XX asrning ko'p qismida bankir, maktab direktori va Salonikadagi yahudiy jamoa rahbari Jozef Nehama (1881-1971) ismi ko'p uchraydi. U o'zi tug'ilgan shahrining yahudiy o'tmishining sermahsul yilnomachisi hisoblanadi. U Salonika va Parij matbuotiga yahudiylarning tarixi, tijorati va salomatligiga oid ko'plab maqolalarni taqdim etgan. Yetti jildlik "Salonikaliklar va Isroilliklar tarixi" kitobini yozgan va bu ish ustida ko'p mehnat qilgan. Qirq yil davomida fransuzcha-ladina lug'ati ustida ishladi, hamda ispan-yahudiy so'zlashuvida salonikalik sefardlarning lahjasini tahlil qildi.

1930-yilda Mayr Bernardete tomonidan Ispan instituti homiyligida Kolumbiya universitetida sefard tadqiqotlari dasturi ishlab chiqilgan. O'sha paytda Kolumbiya dasturi dunyodagi sefard madaniyatini o'rganishga qaratilgan yagona rasmiy akademik bo'linma bo'lgan. Shuningdek Mayr Bernardete va Moris Xekstir tomonidan 1913-yilda Sinsinatidagi sefard muhojirlari jamoasi bo'yicha sotsiologik so'rovnoma o'tkazilgan. So'rovnomada sefard muhojirlari duch kelayotgan muammolar ko'rsatilgan. Shuningdek, XX asr boshlarida AQSHdagi sefard yahudiylarining ijtimoiy-iqtisodiy holati haqida muhim ma'lumotlarni ham o'z ichiga olgan [2; P.260.].

Sefard va turk yahudiylari tarixining eng mashhur olimlaridan Ibrohim Galante (1873-1961) tarixchi, pedagog, professor, jurnalist, tilshunos bo'lgan. Ibrohim Galante 60 dan ortiq kitoblar va yuzdan ortiq maqolalar muallifi hisoblanadi. Shuningdek, fransuz, german va turk yahudiylariga aloqador bo'lgan hujjatlarni ibroniy va ladin tillariga tarjima qilganligi bilan mashhurdir.

Isak Emanuyel (1896-1972) Salonikada yahudiy oilasida tug'ilgan. Sefard yahudiylari tarixiga oid izlanishlar olib borgan. 1923-yilda Salonika yahudiylar kengashi tomonidan Isak

Emanuyel Breslaudagi (Polsha) yahudiy diniy seminariyasiga o'qishga yuborilgan. Aslida u o'qishni tamomlab, Salonikaga qaytib ravvin bo'lib xizmat qilishi kerak bo'lgan. Lekin u Yevropada o'n yildan ko'proq vaqt davomida qolib, 1936-yilda Lozanna universitetida fan nomzodi ilmiy darajasini olgan. Shu yilning o'zida u Salonikadagi yahudiylar hayotining dastlabki asrlariga oid tadqiqotining birinchi jildini chop ettiradi. Isak Emanuyel 1924-yildan boshlab Berlin, Parij, London va Oksforddagi tarixiy qo'lyozmalarni o'rgana boshlagan. Dastlabki izlanishlari davomida Salonikadagi yahudiy qabristonlaridagi 3000 ga yaqin epitafiyalarni o'rganib chiqqan. Shuningdek, 1500-1660 yillarga tegishli bo'lgan, yahudiylar tarixi bo'yicha qiziqarli hisoblangan 500 ta epitafiyani nashr ettirgan.

Yetzak Bin Zvi (1884-1963) Rossiyada tug'ilgan. Keyinchalik Turkiyaga ko'chib keladi va Amerika Qo'shma shtatlariga ko'chib ketishdan oldin Istanbulda huquqshunoslik darajasini oladi. Oxir-oqibat Falastinda joylashadi. Bin Zvi ashaddiy sionist bo'lgan. U Isroil mustaqillik deklaratsiyasini imzolaganlar qatorida bo'lgan. 1948-yilda u Sharqdagi yahudiy jamoalarini o'rganish institutini (keyinchalik Bin-Zvi instituti nomini olgan) tuzadi va unga o'zi rahbarlik qiladi. Uning homiyligida O'rta Yer dengizi, Yaqin Sharq va Shimoliy Afrika yahudiylarining tarixi va diniy amaliyotlari bo'yicha tadqiqotlar olib borilgan. Keyinchalik Bin Zvi 1952-1963 yillarda Isroil prezidenti vazifasini bajaradi. Sharqdagi yahudiy jamoalarini o'rganish instituti 3 ta tashkilot tomonidan asos solingan. Bular: Isroildagi ishchilar jamiyati, Milliy qo'mita va Amerika ishchilar jamiyatidir.

Abraham Yahudo (1877-1951) Madrid universiteti professori bo'lgan. U XX asr boshlarida Madrid universitetida yahudiyshunoslikka oid tadqiqotlarni o'rganishni ilgari surgan. Ibroniylar tili bo'yicha dasturlar ishlab chiqqan. Uning dasturlari nihoyasiga yetmaydi. Sababi konservativ katolik doiralari uni o'z lavozimidan ozod qiladi.

Sefard yahudiylari boshqa yahudiy yo'nalishlaridan dunyoviy tadqiqotlarga munosabati bilan ham ahralib turgan. Sefard olimlari ilm-fan, adabiyot va falsafani o'rganib, bu sohalarga oid asarlar yozishgan. Bu kabi holatlar har bir jamoa yashaydigan madaniy muhitga bog'liq bo'lgan. O'z navbatida, sefard olimlari yahudiy bo'lmagan jamiyatlarning hurmatini qozonish uchun ham dunyoviy tadqiqotlarni muhim hisoblashgan. Bu kabi tadqiqotlar keyingi yillar davomida ham davom etib kelmoqda. Masalan, Yeshiva universiteti sefard tadqiqotlar dasturi 1968-yilda tashkil qilingan. Vashington universiteti qoshidagi Stroum yahudiy tadqiqotlar markazining sefard tadqiqotlar dasturi ladino tilida so'zlashuvchi sefard yahudiylarining tarixi, madaniyati va tilini o'rganish, o'qitish va qayta tiklash uchun dunyoga mashhur dasturdir.

XVIII asrning boshlarida O'rta Osiyoda yuz bergan siyosiy jarayonlar tufayli yahudiylar Eron, Afg'oniston, Xiva, Qo'qon va Buxoro jamoalariga bo'linib ketadi. XIX asrning ikkinchi yarmida Rossiya imperiyasi tomonidan O'rta Osiyoning bir qismi bosib olinishi yahudiylarning yana Turkiston va Buxoro jamoalariga bo'linib ketishiga olib keldi [3; C. 66.].

XX asrda Sefarad immigratsiya markazlari asosan Shimoliy Amerikada: Nyu-York, Chikago, San Fransisko, Los Anjels, Vashington, Montreal, Meksika, Verakrus kabi shaharlarida; Janubiy Amerikada: Lima, Rio de Jeneyiro, Buenos Ayres, Montavidiya; Yevropada: Manchester, London, Parij, Marsel, Madrid, Lisbon, Rim, Milan, Vinetsiya; Janubiy Afrikada: Lubumbashi, Salisbury, Yohannesburg, Keyptoun; shuningdek, Istanbul, Anqara, Salonika, Tel Aviv, Aleksandriya kabi shaharlarda mavjud bo'lgan.

Yigirmanchi asrning boshlarida Usmonli imperiyasidan o'n minglab yahudiylar iqtisodiy yaxshilanish izlab Nyu-York shahriga kela boshladi. Ko'pchilikning bu jarayonlarni

kuchayishiga Usmonli imperiyasining Liviya ustidan Italiya bilan 1911-yildagi urushi va 1912-1913-yillardagi ikki Bolqon urushi sababidan musulmon bo'lmaganlarning ham umumiy harbiy xizmatga chaqirishni talab qiladigan yangi qonunni qabul qilinganligidan deb bilishadi. Nyu-Yorkda ham boshqa sefarad immigratsiya markazlarida bo'lgani kabi yangi xayriya tashkilotlari yangi muhojir aholining ehtiyojlarini qondirish uchun paydo bo'lgan. 1911-yil boshida Sefarad yahudiy muhojirlari uchun Ibroniya Immigrant Yordam Jamiyati byurosi (keyinchalik Sharq byurosi) tashkil etildi. Keyingi yili taniqli levantin yahudiy faollari Sharq yahudiylari federatsiyasini tuzdilar. Istanbulda tug'ilgan Jozef Gedalesiya uning birinchi prezidenti bo'ldi. Tashkilot maqsadi "amerikalashtirish va sharq yahudiylarining ahvolini yaxshilash" ekanligi e'lon qilindi. Ushbu tashkilotning nomi Amerika Sharq Yahudiylari Federatsiyasi deb nomlanadi; shtab-kvartirasi Nyu-York shahrida joylashgan. Uning maqsadi iqtisodda, sanoatda, ta'limda, fuqarolik va diniy sharoitlarda Amerika Qo'shma Shtatlaridagi sefarad yahudiylarining holatlarini yaxshilash deb belgilangan.

Shimoliy Amerikadagi eng qadimgi yahudiylar jamoasi 1654-yilda yigirma uch sefarad qochqinlari Portugaliya inkvizitsiyasidan qochib, dastlab Braziliyaning Resif shahridan Nyu-Amsterdamba (keyinroq Nyu-York shahriga) kelishgan. Ular keyinchalik qadimgi sefardimlar deb tanilgan va ular ham o'z vaqtida o'z jamiyatlariga asos solishgan. Bu vaqtga kelib bu yerdagi qadimgi sefardlar asosan madaniyatli, ingliz tilini yaxshi bilgan va boy jamoa bo'lgan, holbuki yangi kelgan sefardlar asosan ishchilar sinfidan bo'lib, ko'pincha Qo'shma Shtatlarga ingliz tilini juda kam biladigan yoki umuman bilmaydigan yahudiylar immigrant sifatida osongina kelgan. 1912-yilda Nyu-Yorkdagi birinchi ispan-portugal sinagogasi ravvini Dr. David de Sola Pol o'z va'zida bu yerdagi qadimgi sefard jamoati Usmonli imperiyasidan kelgan yahudiylarni ochiq qo'l bilan kutib olganligini, yaqinda kelganlar uning kamayib borayotgan jamoasiga yangi hayot kiritishiga umid bog'laganligini ta'kidlab o'tgan.

Yigirmanchi asrning boshlarida Amerika qit'asiga kelayotgan yahudiylar asosan jamoaviy holatda kela boshlaganlar. Bu bir hududda istiqomat qilgan sefarad jamoalarining bu qit'adagi hududlarda ham birga bo'lishini taqozo etdi. Antaliya va Bolqondan kelgan yahudiylar asosan Kuba hududlariga joylashganlar. Lotin Amerikasining boshqa joylarida bo'lgani kabi, bu mamlakatning katolik muhitida, eng qadimgi sefard yosh avlodining ba'zilar ham yahudiylikdan uzoqlashishni boshdan kechirgan. Shuningdek boshqa joylarda bo'lgani kabi Kubada ham muhojir sefardlar migratsiya bilan bog'liq ko'plab qiyinchiliklarga duch kelgan, jumladan, o'z uylari bilan sekin va ishonchsiz aloqa o'rnatganlar. Nikoh masalalari borasida, ayniqsa, ajrim masalalari sefard muhojirlari orasida yaxshi yo'lga qo'yilmaganligi tarixiy manbalarda keltiriladi. Yigirmanchi asrning boshlarida yahudiy erkaklarning aksari o'z oilalaridan oldin ko'chib kelishgan. Ommaviy migratsiya davri boshqa yahudiy ayollarida bo'lgani kabi sefarad yahudiy ayollari uchun ham bir qator qonuniy tashvishlarni keltirib chiqargan.

XIX asr o'rtalarida Kaliforniya iqtisodiyotning keskin kengayishi natijasida sefard va ashkenazi yahudiy muhojirlari ko'chib o'tishi uchun qulay hududga aylandi. Mintaqadagi barcha sefard aholi punktlari orasidan tez orada Los Anjeles eng kattasi bo'ldi. Yahudiy-ispan aholisi keyingi o'n yilliklarda ko'payishi bilan XX asrda shahar geografik va demografik jihatdan kengayib bordi. Los-Anjelesdagi sefarad yahudiy muhojirlari tezda bir qator o'zlariga tegishli bo'lgan jamiyatlarni, jumladan, asosan yahudiylardan tashkil topgan Tinchlik va Taraqqiyot jamiyatini tuzdilar. Los Anjelesdagi sefard yahudiy jamiyati a'zolarining miqdori ko'paygani

sari, sefardlarni birlashtiruvchi jamiyatlarning ham miqdori ko'payavergan. Ushbu turtki tufayli 1920-yilda "Los Anjeles sefardlar jamiyati" (La Komunidad deb ham nomlanadi) paydo bo'ldi. La Komunidad tomonidan barpo qilingan sinagoga o'z navbatida yahudiylar ibodatxonasi bo'lishi bilan bir qatorda Los Anjelesdagi Bolqon, Yaqin Sharq va Shimoliy Afrika yahudiy hamjamiyatlarining markazi bo'lib ham xizmat qilgan.

Sefard yahudiylarining Meksika hududlariga kirib borishiga bir necha sabablar bo'lgan. Meksika xalqining so'zlashuv tili sefard jamoalari tiliga yaqinligi ham o'z navbatida migratsiya sabablaridan biri sifatida ko'rsatiladi. Chunki sefardlarning ladina tili ham aynan yahudiy-ispn tili qorishmasidan paydo bo'lgan. Shuningdek, 1924-yilga kelib yangi immigratsiya bo'yicha cheklovchi qonun ham yahudiy muhojirlarining AQShga kirishini cheklab qo'ydi. Bu esa turli hududlardan AQShga kelgan muhojirlar uchun boshqa Lotin Amerikasi mamlakatlarini qidirib topishiga sabab bo'lgan. Bunday paytda Meksika eng munosib hudud hisoblangan [4].

XX asr o'rtalarida Isroil davlati barpo etilayotgan bir paytda Misr, Iroq va boshqa qo'shni arab mamlakatlarida tartibsizliklar, qotilliklar sodir bo'ldi. Ushbu tartibsizliklar natijasida yahudiylar o'z uylarini tashlab ketishdi va ularning ba'zilari Avstraliyaga ko'chib ketishni tanladilar. Mana shu tarzda Avstraliya asrda sefard migratsiyasining muhim markazlaridan biriga aylandi [5; P.14.].

Xulosa qilib aytganda, Juliya Kohenning XVIII-XX asrlarda Sefard yahudiylarining ijtimoiy holatiga oid tadqiqotlari asosida olib borilgan mazkur maqolada sefard jamoalarining tarixiy taraqqiyoti, madaniy merosi va ilmiy faoliyati tahlil etildi. Tadqiqotda bir qancha yahudiy olimlarning ilmiy meroslari o'rganildi. Ularning har biri Sefard yahudiylarining tarixiy xotirasi, til boyligi (xususan, ladino tili), jamiyatdagi o'rni va huquqiy maqomiga oid qimmatli ma'lumotlar taqdim etgan. Ayniqsa, muhojir jamoalarning Yevropa, Osiyo, Amerika va Avstraliyadagi holati, ularning jamiyatga moslashuvi, integratsiyasi va o'zligiga sodiqlik masalalari tahlil qilindi. Maqola orqali sefard olimlarining ilmiy maktablar shakllantirishdagi o'rni yoritildi. Ushbu ilmiy ish Sefard yahudiylari tarixining muhim jihatlarini yoritib berish bilan birga, zamonaviy diasporalarning o'z tarixiy ildizlariga munosabati, madaniy xotiraning saqlanishi va global integratsiya jarayonidagi o'rnini anglashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Cohen J.P., Stein S. A. Sephardi Lives A Documentary History, 1700–1950. – Stanford: Stanford University Press, 2014. – 444 p.
2. Ginio A. M., Between Sepharad and Jerusalem, - Boston: "Brill", 2014. – 372 p.
3. Евреи в Средней Азии. Прошлое и будущее. – Санкт-петербург: 1995. – 296 с.
4. <https://www.sephardicbrotherhood.com/sephardic-academia>
5. Peter Y.M. Sephardic Jewry and Mizrahi Jews. – Oxford: Oxford University Press, 2007. – 289 p.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).